

DR. PÁLVÖLGYI ÁKOS*

A hírérték margóján: személyhez fűződő jogok védelméhez való jog a büntetőeljárásban különös tekintettel a személyes adatok védelmére

Felvetés

Találkozhattunk olyan közléssel, amely valakiknek a viselt dolgaival – számomra magánügyével – volt kapcsolatos, amelynek a hírértéke az, hogy az ügyük büntetőeljárást is érint vagy érintett, illetőleg, hogy az abban név szerint megemlített személyek közéleti személyekkel is valamilyen kapcsolatban állnak, álltak.

Valószínűsíthető, hogy a cikk íróját (vagy íróit), sok esetben az már egyáltalán nem érdekelte, hogy mi is történt valójában, illetőleg, hogy maguk az esetek büntetőjogi szempontból hogyan értékelhetők, hiszen, ha esetleg jobban utánajárt volna, azzal kellett volna szembesülnie, hogy azoknak igazából semmilyen jelentősége nincs, főleg nem hírértéke. És ebben az esetben senkit sem érdekelt volna, illetőleg a cikk talán el sem érte volna eredeti célját.

Azon túl azonban, hogy másokat igyekezett esetleg kellemetlen helyzetbe hozni, vagy karrierüket valamilyen módon megtörni, egy ilyen cikk szakmai jelentőséggel bírhat, ugyanis egy igen érdekes kérdésre hívhatja fel a figyelmet: a személyes adatok védelméhez fűződő érdekre, és ennek védelmére a büntetőeljárás során azoknak az esetében, akiknek egy eljárásom belül változik a státusuk.

A témához kapcsolódóan, a személyes adatokat érintően, az információs önrendelkezési jogról és az információszabadságról szóló 2011. évi CXII. törvény (Info tv.) határozza meg az alapvető fogalmakat¹, amelyre figyelemmel alakul a törvény személyi hatálya, az adatok kezelésével kapcsolatos alapvető rendelkezéseket², illetőleg a személyes adatok kezelésének jogi alapját³. Az Info tv. határozza meg az adatkezelés módját is, amely álláspontom szerint, a büntetőeljárás során, valamilyen módon fokozottan kell, hogy érvényesüljön.⁴ Ezen álláspontomra a későbbiekben adok magyarázatot.

A Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény (Btk.) a XXI. fejezetében szabályozza a személyes adattal való visszaélést.⁵

¹ Az információs önrendelkezési jogról és az információszabadságról szóló 2011. évi CXII. törvény (Info tv.) szerint az érintett: bármely meghatározott, személyes adat alapján azonosított vagy – közvetlenül vagy közvetve – azonosítható természetes személy; személyes adat: az érintettel kapcsolatba hozható adat – különösen az érintett neve, azonosító jele, valamint egy vagy több fizikai, fiziológiai, mentális, gazdasági, kulturális vagy szociális azonosságára jellemző ismeret –, valamint az adatból levonható, az érintettre vonatkozó következtetés; bűnügyi személyes adat: a büntetőeljárás során vagy azt megelőzően a bűncselekménnyel vagy a büntetőeljárással összefüggésben, a büntetőeljárás lefolytatására, illetve a bűncselekmények felderítésére jogosult szervezetnél, továbbá a büntetés-végrehajtás szervezeténél keletkezett, az érintettel kapcsolatba hozható, valamint a büntetett előéletre vonatkozó személyes adat. Info tv. 3. § 1., 2. és 4. pontja.

² Az adatok kezelésével kapcsolatban ugyancsak az Info tv. ad kiindulási pontot, miszerint *hozzájárulás*: az érintett akaratának önkéntes és határozott kinyilvánítása, amely megfelelő tájékoztatáson alapul, és amellyel félreérthetetlen beleegyezését adja a rá vonatkozó személyes adatok – teljes körű vagy egyes műveletekre kiterjedő – kezeléséhez; *adatkezelés*: az alkalmazott eljárástól függetlenül az adatokon végzett bármely művelet vagy a műveletek összessége, így különösen gyűjtése, felvétele, rögzítése, rendszerezése, tárolása, megváltoztatása, felhasználása, lekérdezése, továbbítása, nyilvánosságra hozatala, összehangolása vagy összekapcsolása, zárolása, törlése és megsemmisítése. Info tv. 3. § 7. és 10. pontja.

³ Személyes adat akkor kezelhető, ha ahhoz az érintett hozzájárul, vagy azt törvény vagy – törvény felhatalmazása alapján, az abban meghatározott körben – helyi önkormányzat rendelete közérdeken alapuló célból elrendeli. Info tv. 5. § (1) bekezdés.

⁴ Az adatkezelő köteles az adatkezelési műveleteket úgy megtervezni és végrehajtani, hogy az e törvény és az adatkezelésre vonatkozó más szabályok alkalmazása során biztosítsa az érintettek magánszférájának védelmét. Az adatokat megfelelő intézkedésekkel védeni kell különösen a jogosulatlan hozzáférés, megváltoztatás, továbbítás, nyilvánosságra hozatal, törlés vagy megsemmisítés, valamint a véletlen megsemmisülés és sérülés, továbbá az alkalmazott technika megváltozásából fakadó hozzáférhetetlenné válás ellen. Info tv. 7. § (1) és (3) bekezdései.

⁵ Aki a személyes adatok védelméről vagy kezeléséről szóló törvényi ren-

Magyarország Alaptörvénye a szabadság és felelőség körében, az ember sérthetetlen és elidegeníthetetlen alapvető jogai között rögzíti a személyes adatok védelméhez való jogot, valamint az ártatlanság védelmét.⁶

A büntetőeljárásról szóló 1998. évi XIX. törvény (Be.) szabályozza a büntető ügyekben való iratkezelést, illetőleg a jegyzőkönyv vezetés szabályait.⁷ Az okirat bizonyítás, hitelesítés céljára készült irat. Fogalmát a Pp. 195. §-a határozza meg, mely szerint az olyan okirat, amelyet bíróság, közjegyző vagy más hatóság, illetve közigazgatási szerv ügykörén belül a megszabott alakban állított ki, mint közokirat teljesen bizonyítja a benne foglalt intézkedést vagy határozatot, továbbá az okirattal tanúsított adatok és tények valóságát, úgyszintén az okiratban foglalt nyilatkozat megtételét, valamint annak idejét és módját. Ugyanilyen bizonyító ereje van az olyan okiratnak is, amelyet más jogszabály közokiratnak nyilvánít.⁸

A büntetőeljárás során keletkezett jegyzőkönyv közokiratnak minősül. Ennek jelentősége nyilván abban is áll, hogy azok tartalma, a rögzítésüket követően, csak megfelelő eljárási szabályok betartása mellett módosítható.

Ugyancsak a Be. és a belügyminiszter irányítása alá tartozó nyomozó hatóságok nyomozásának részletes szabályairól és a nyomozási cselekmények jegyzőkönyv helyett más módon való rögzítésének szabályairól szóló

delkérések megszegésével haszonszerzési célból vagy jelentős érdeksérelmet okozva jogosulatlanul vagy a céltól eltérően személyes adatot kezel, vagy az adatok biztonságát szolgáló intézkedést elmulasztja, vétséget követ el. Btk. 219. § (1) bekezdés.

⁶ Mindenkinek joga van személyes adatai védelméhez, valamint a közérdekű adatok megismeréséhez és terjesztéséhez. Magyarország Alaptörvénye VI. cikk (2) bekezdése.

Senki nem tekinthető bűnösnek mindaddig, amíg büntetőjogi felelősségét a bíróság jogerős határozata nem állapította meg. Magyarország Alaptörvénye XXVIII. cikk (2) bekezdése.

⁷ Be. 166. § (1) A nyomozási cselekményekről – ideértve az ügyész, valamint a nyomozó hatóság intézkedéseit –, ha e törvény másként nem rendelkezik, az ügyész, illetőleg a nyomozó hatóság jegyzőkönyvet készít. A jegyzőkönyvet a jegyzőkönyvvezető vagy a nyomozó hatóság tagja veszi fel.

(2) A jegyzőkönyvben fel kell tüntetni

- a) az eljáró hatóság megnevezését,
- b) az eljárás alapjául szolgáló bűncselekmény megnevezését és a gyanúsított nevét,
- c) a nyomozási cselekmény helyét és idejét,
- d) a jelen lévő ügyész, nyomozó hatóság tagja, eljárásban részt vevő személy és képviselője, védő, tanú, tanú érdekében eljáró ügyvéd, hatósági tanú és jegyzőkönyvvezető nevét,
- e) a kihallgatott terhelt és tanú, a meghallgatott szakértő nevét, valamint az e törvényben meghatározott más személyi adatokat.

(3) A jegyzőkönyvben röviden le kell írni a nyomozási cselekmény menetét akként, hogy a jegyzőkönyv alapján az eljárási szabályok megtartását is ellenőrizni lehessen. A gyanúsított és a tanú vallomását, valamint a nyomozási cselekmény során tett indítványokat és észrevételeket a jegyzőkönyvnek a szükséges részletességgel kell tartalmaznia.

(7) A jegyzőkönyvet az ügyész vagy a nyomozó hatóság eljáró tagja szükség esetén kijavítja vagy kiegészíti, a kijavítást és a kiegészítést aláírja, és arról az érdekelteket értesíti. A nyomozási cselekményen jelen voltak a jegyzőkönyv általuk történt megismerését követően a jegyzőkönyv kijavítását vagy kiegészítését indítványozhatják. A kijavítást a jegyzőkönyvben a kijavítás dátumának megjelölésével fel kell jegyezni, vagy az indítvány elutasítását az iratokban fel kell tüntetni.

⁸ 2/2004. számú BJE határozat.

23/2003. (VI. 24.) BM-IM együttes rendelet (R.) rendelkezik az iratismertetés intézményéről.⁹

Mi a kérdés?

Ennyi jogszabályi kitekintést követően érdemes még egyszer visszakanyarodni az eredeti felvetéshez, amelynek tulajdonképpeni lényege, hogy meddig lehet elmenni egyes, nem közéleti személyek, de akár közéleti személyek ügyeinek nyilvánosságra hozatalában, mi tekinthető magánügynek és személyes adatnak. Ezzel összefüggésben, nyilvánvalóan arra is ki kell térni, hogy vajon az ilyen jellegű tényfeltárás önmagában jogszerű, vagy már jogsértő.

Vizsgálva a kérdést, feltűnhet, hogy hasonló jellegű problémával már a korábbi adatvédelmi biztos, illetőleg Nemzeti Adatvédelmi és Információszabadság Hatóság is foglalkozott. Az esetek bár különbözők voltak, mégis felfedezhető annyi hasonlóság, amely a továbbgondolkodást mindenképpen indokolja.

Az adatvédelmi biztoshoz címzett megkeresés szerint, egy megindult büntetőeljárásban, a nyomozóhatóság a feljelentő adatairól tájékoztatást adott a sajtónak, amely cikkében a megszerzett adatokat felhasználta olyan módon, hogy abból az érintett személy azonosíthatóvá vált.

Az adatvédelmi biztosnak címzett megkeresés alapján kiadott állásfoglalás világít rá a személyes adatok védelméről és a közérdekű adatok nyilvánosságáról szóló 1992. évi LXIII. törvény felhívása mellett a büntetőeljárásban résztvevő személyek személyes adatainak és a büntetőeljárás viszonyára.¹⁰ Ugyancsak ebben

⁹ Be. 193. § (1) A nyomozás elvégzése után az ügyész vagy – ha az ügyész másként nem rendelkezik – a nyomozó hatóság a gyanúsítottnak és a védőnek az erre kijelölt helyiségben átadja a nyomozás összefüggött iratait. Lehetővé kell tenni, hogy a gyanúsított és a védő az esetleges vádemelés alapjául szolgáló összes iratot – kivéve a zártan kezelt iratokat – megismerhesse.

R. 136. § (1) A nyomozás elvégzése után a gyanúsított és a védő a vádemelés alapjául szolgáló, a sértett az őt érintő iratokat megismerheti. Ennek érdekében értesíteni kell őket arról, hogy a nyomozás iratait hol és mikor tekinthetik meg.

¹⁰ „(...) Jelen ügyben egy büntetőeljárás vonatkozásában kell vizsgálni a személyes adatokat. Az Avtv. 2. §-ának 3. pontja szerint bűnügyi személyes adat a büntetőeljárás során vagy azt megelőzően a bűncselekménnyel vagy a büntetőeljárással összefüggésben, a büntetőeljárás lefolytatására, illetőleg a bűncselekmények felderítésére jogosult szerveknél, továbbá a büntetés-végrehajtás szervezeténél keletkezett, az érintettel kapcsolatba hozható, valamint a büntetett előéletre vonatkozó személyes adat. Ugyanezen § 2. pontja szerint a bűnügyi személyes adat különleges adatnak minősül és csak az érintett írásos hozzájárulása alapján, vagy törvény, illetve nemzetközi egyezmény felhatalmazása alapján kezelhető. Természetesen sok esetben, mivel a büntetőeljárásban részt vevő személyekre csak vezetéknevük kezdőbetűjével és keresztnévvel utalnak általában a híradások, az érintett személyek nem azonosíthatóak, de a kapcsolatba hozhatóság, így az érintett személy azonosíthatósága már mindenképpen fennáll, amint a főszabályként nyilvános tárgyalásra kerül a sor, vagy az érintett személyazonosságát felvállalva nyilatkozik. Így az azonosíthatósága előtt nyilvánosságra kerülő adatok is bűnügyi személyes adattá válnak utólag. Az adatvédelmi törvény fent idézett rendelkezéseinek megfelelően személyes adatnak és bűnügyi személyes adatnak is csak azok az adatok minősülhetnek, amelyek alapján egyértelműen lehetőség van egy meghatározott személy azonosítására.

(...) A z előzőek alapján a nyomozóhatóság azzal, hogy az édesanyja teljes nevét közölte az internetes hírszolgáltatóval, és az adatkezelő az interneten közölt hírből az édesanyja teljes nevét leírta, ami egyértelműen az édesanyját azonosíthatóvá tette, mindkét adatkezelő jogellenes adatkezelést valósított meg.

az állásfoglalásban rögzítette a biztos a sajtóra vonatkozó azon szabályokat, amelyeket a sajtó megsértett, és aminek eredményeképpen az állásfoglalás rögzítette, hogy az nem járt el jogszerűen.¹¹

Figyelemmel azonban az állásfoglalás óta eltelt időre, illetőleg a megváltozott jogszabályi környezetre, sokkal izgalmasabb a Nemzeti Adatvédelmi és Információszabadság Hatóság által kiadott állásfoglalás, amely szintén a hatóságok adatszolgáltatására, illetőleg a sajtó adatkezelésére vonatkozik, azonban már sokkal inkább figyel nemcsak az adatkezelés szabályaira, de annak lehetséges következményeire is.¹²

A két eset a felvetett kérdéstől annyiban különbözik, hogy azok, illetőleg azok során az adatvédelmi biztos, illetőleg a NAIH a hatóság adatkezelésével, illetőleg a hatósági adatkezelésen keresztül megvalósult sajtó-tevékenységgel foglalkozik.

Az ügy, tehát abban különbözik az előbbiekből vázoltaktól, hogy az adatkezelés nem a hatóság részéről valósult meg, illetőleg, hogy pontosabb legyek, a büntetőeljárás részét képező iratismertetést követően, va-

lamely, az ügyben érintett, és az iratokat megismerő személy részéről, tehát egy terhelttől, vagy azzal kapcsolatban álló más személytől.

A konkrét ügytől elvonatkoztatva, pusztán egyes eljárásjogi helyzetre, és a már hivatkozott hatályos jogszabályi környezetre tekintettel vethető fel olyan kérdés, amely akár az alapjogok, de akár a bűnmegelőzési érdekek szempontjából vizsgálhatók.

Mi történik akkor, ha a büntetőeljárás hatálya alatt álló személy eljárásjogi helyzete változik?¹³ Önmagában az a körülmény, hogy megváltozik az eljárásjogi helyzete valakinek, azaz tegyük fel terheltebb tanú lesz, természetesen nem jelent sérelmes helyzetet. Azonban, ha ezt a körülményt, mint személyes adatot, az azt kezelő nem veszi figyelembe, akkor már súlyos jogsérelmes helyzet alakulhat ki.¹⁴

Konkrét példával: valakivel szemben eljárás indul, azonban az iratismertetést követően megváltozik az eljárásbeli pozíciója, vele szemben az eljárást az ügyész megszünteti, de érintettsége okán az eljárás további szakaszában tanúként szerepel. Ez azt jelenti, hogy nemcsak a terhelti helyzete szűnik meg, de megilletik mindazon jogok, amelyek eddig, mint terheltet nem illették meg, mint például a zárt adatkezelés, vagy a tanúkimélet másik eszköze, amely az eljárás bírósági szakaszában lehet jelentős, a nyilvánosság kizárása.¹⁵

Ebben a körben kiemelendő, hogy nem gyakorlati, hanem tisztán elméleti felvetésekről van szó, amelyek a megvalósulást, azaz a jogintézmény gyakorlásának tényleges lehetőségét magukban hordozzák.

Kérdéses lehet, hogy a jelenlegi jogszabályi környezet alkalmas-e a helyzet kezelésére, illetőleg alkalmas-e a vonatkozó rendelkezések maradéktalan betartására, betartatására.

Fentiekből következik, rá kell mutatni arra, hogy a büntetőeljárásban bizonyos általános érvényű jogelvek, vagy büntetőjogi jogintézmények, az ezeket meg-

(...) Ebből, illetve a Be. többi rendelkezéséből egyértelmű, hogy a büntetőeljárás teljes folyamata nem nyilvános és nem is szabad, hogy az legyen. Ez a Be. számtalan további rendelkezésével és alapkoncepciójával is összhangban áll, amelyek a sértettet, a terhelteket és a tanúkat is védik az eljárás minden szakaszában, többek között attól, hogy magánéletük a szükséges mértéknél jobban a külvilág elé kerüljön. A nyilvánosság főszabályként csak a tárgyalásokra vonatkozik. (...)” – dr. Jóri András Adatvédelmi Biztos 2009. augusztus 5. napján kelt állásfoglalása.

¹¹ A sajtóról szóló 1986. évi II. törvény szerint 3. § (1) A sajtószabadság gyakorlása nem valósíthat meg bűncselekményt vagy bűncselekmény elkövetésére való felhívást, nem sértheti a közérdeket, valamint nem járhat mások személyhez fűződő jogainak sérelmével. – dr. Jóri András Adatvédelmi Biztos 2009. augusztus 5. napján kelt állásfoglalása.

¹² „(...) A bírósági, de különösen a büntetőeljárás során nyilvánosságra került személyes és különleges adatok nem oszthatók a közérdekekből nyilvános, vagy közérdekekből adatok jogi sorát. Amennyiben a bírósági tárgyalás nyilvánossága folytán, minden ott elhangzó személyes adat nyilvánossá válna, úgy ez az érintett személyek magánszférájára, emberi méltóságára beláthatatlan következménnyel járna. (Itt elsősorban az áldozatok és a tanúk személyes adataira kell gondolni, természetesen nem figyelmen kívül hagyva a terheltet különleges adataik védelméhez való jogát sem.) A büntetőeljárásról szóló 1998. évi XIX. törvény 74/A. § (2) bekezdése alapján: a bíróság nyilvános tárgyalásáról a sajtó jogosult tájékoztatást adni. A Be. idézett rendelkezése nem határoz meg sem konkrét személyes adatkezelési célt, és nem sorol fel adatfajtákat sem. A bírósági tárgyalásról készült tájékoztatás, tudósítás során ezért érvényesíteni kell az Infotv. és a sajtószabadságról és a médiatartalmak alapvető szabályairól szóló 2010. évi CIV. törvény (Smtv.) rendelkezéseit is.

Az Infotv. szabályai alapján a személyes adatok kezelése során – beleértve a nyilvánosságra hozatalt is – csak a cél (ez jelen esetben a bírósági tárgyalásról, vádemelésről történő tájékoztatás) megvalósulásához elengedhetetlenül szükséges személyes adat kezelhető, a cél megvalósulásáig szükséges mértékben és ideig. Az interneten vagy a nyomtatott sajtóban nyilvánosságra került különleges adatok így: a terhelték, elítéltek neve, az általuk elkövetett bűncselekmény, és a kiszabott büntetés időbeni korlátozás nélkül hozzáférhetőek és kereshetőek, tekintet nélkül arra, hogy bizonyos idő elteltével elvben szabadulnak a büntetett előlethez fűződő hátrányok alól. Az interneten például a bírósági tárgyalásról készült tudósítás útján nyilvánosságra került személyes adatok tehát döntő befolyással lehetnek az érintett magánszférájára, reszocializációs lehetőségeire, esélyeire a büntetett előlethez fűződő hátrányok alóli mentesülés idejét követően is.

A kérdés tehát az, hogy milyen mélységben, milyen személyes adat tartalommal tudósíthat jogszerűen az újságíró, a szerkesztőség egy nyilvános bírósági tárgyalásról. A tudósításban figyelemmel kell lenni a büntetőeljárás céljaira, a személyes és különleges adatok védelmére, és a tájékoztatáshoz való jogra illetve kötelezettségre is. *Ennél fogva igen kényes egyensúlyt kell tartani a közvélemény tájékoztatáshoz fűződő érdek és a magánszféra, valamint a személyes adatok védelméhez fűződő jog között, mindkét alapvető jog érvényesülése érdekében.* (...)” – Nemzeti Adatvédelmi és Információszabadság Hatóság NAIH – 5940 – 2/2012/V. számú állásfoglalása.

¹³ Herke, Fenyvesi és Teremmel kifejtette, hogy a büntetőeljárás alapvetően a perbeli főszemélyek eljárás-cselekményeiből és az eközben kialakuló, bonyolult, gyorsan változó eljárási jogviszonyokból áll. – Dr. Hágler Tamás: *Abszolút eljárási szabálysértések az elsőfokú büntetőperben*, újbtk.hu

¹⁴ „A tanúk Fenyvesi Csaba szerint – a magyar büntetőeljárásban – négy nagy csoportba oszthatók a védelmük, illetve a védelem szempontjából: az ún. általános tanú, a zárt adatkezelésű tanú, a zárt nevű és adatú tanú, a különösen védett tanú. Az ún. általános tanú kategóriájába tartoznak azok, akik nem kérnek és nem részesülnek semmilyen védelemben. (Fenyvesi Csaba ide sorolja a sértetteket is.)

A zárt adatkezelésű tanú az, akinek személyi adatait [Be. 85. § (2) bek.] a nevén kívül nem ismerheti meg a védő. A tanú adatainak zárt kezelése kérelemre – tanú, tanú érdekében eljáró ügyvéd – és hivatalból rendelhető el [Be. 96. § (1) bek.].

A zárt nevű és adatú tanú az, akinek nemcsak a személyi adatait, hanem a nevét is zártan kezelik. Ennek elrendelésére csak kivételes indokolt esetben van lehetőség. (...) A tanú zártan kezelendő adatait, valamint a zárt adatot tartalmazó iratot az iratborítóban lévő iratok között személyenként elkülönítve, zárt lepecsételt és a bíróság körbélyegző lenyomatával ellátott borítékban kell elhelyezni. (...)

A zárt adatot tartalmazó borítékot a bíró, a jogorvoslati kérelmet elbíráló bíró vagy a bírói utasítást teljesítő személy nyithatja fel, ha az adat megismerése eljárási cselekmény fogantatásához szükséges. (...)

A különösen védett tanú az, akinek semmilyen adatát és személyét sem ismeri a védő.” – Hesz Tibor, Kóhalmi László: *A tanúvédelem a terheltektől való védelemről* 98. oldal.

¹⁵ Bándi János – Belovics Ervin – Csák Zsolt – Sinku Pál – Tóth Mihály – Varga Zoltán: *Büntető eljárásjog*, HVG-ORAC Kiadó, Budapest 2009. 400. oldal

alapozó egyes jogszabályi előírások együttes érvényesülése, alkalmazása nehézségekbe ütközik vagy lehetetlenül.

Jelen cikk és a büntetőjog szűkebb szempontjából a tanúkimelés eszközei említhetők meg, mint például a zárt adatkezelés, amely jogintézmény – bizonyos körülmények között – egyenesen értelmét veszti.¹⁶

Érdeemes azon elgondolkodni, hogy abban az esetben, amennyiben az eljárás terheltjéből tanú lesz, már sok esetben nincs értelme zárt adatkezelést kérnie annak ellenére, hogy adott esetben komoly érdeke fűződhet személyes adatainak zárt kezeléséhez. Hiszen, míg az eljárás terheltje, addig az adatai szerepelnek az ügy irataiban, de legalábbis a jegyzőkönyvekben, és azok, akik jogosultak az iratokba betekinteni, ezeket az adatokat megismerhetik.

Amikor az adatkezelés elveszti a kontrollt

Fontos kiemelni, hogy nem a hatóság adatkezelése, illetőleg az adatoknak a hatóság által való megismerésének lehetősége jelent elsősorban problémát, hanem az a körülmény, hogy a jogszabályi rendelkezések megfelelően legalább iratismertetéskor az eljárásban érintett más személy is megismerheti a személyes adatok ezen körét. És ekkor veszíthető el az adatok feletti kontroll.

Kilépve a hatóság eljárásának köréből, sok esetben elveszítve a kontrollt, a személyes adatok is kilépnek a hatósági adatkezelési körből, és azok kezelésének eredeti céljától függetlenül olyan pályát futnak be, amely nem egyeztethető össze sem az Alaptörvényben meghatározott elvekkel, sem pedig a büntetőeljárás céljával.

A jelenleg hatályos szabályozás egyik veszélye, hogy a terhelt személyes adatai már a nyilvános tárgyalást megelőzően nyilvánosságra kerülhetnek olyan módon, hogy egyértelműen összefüggésbe hozhatók a terheltre rótt, de ítéletben még meg nem állapított cselekménnyel.

De miért jelenthet ez gondot? Fentebb volt arról már szó, hogy az Info tv. személyes adatokra vonatkozó elő-

írásait büntetőjogi szempontból is fontosnak tartom megtartani, elsősorban bűnmegelőzési célból. Ezen vélekedésemet nemcsak, hogy alátámasztotta, de meg is erősítette a NEIH állásfoglalása.

A bűncselekmények felderítése jelentős társadalmi érdek, jelentősebb érdek fűződik azonban a bűncselekmények elkövetésének megelőzéséhez, illetőleg az eredményes visszatartáshoz. Ennek számos eszköze van, mint például a helyreállító büntető igazságszolgáltatás, azonban egyik legkézenfekvőbb, de korántsem legegyszerűbb eszköze az, ha terhelt az arányos büntetésen túl, társadalmi értelemben nem lehetetlenül el, a társadalomban való megtartása eredményes. Nyilvánvaló, hogy ez azoknál a személyeknél, akik szabadságvesztés büntetésből szabadultak kevésbé megvalósítható, azonban a társadalmi ellehetetlenüléshez nem is kell a legsúlyosabb büntetés körülményeire gondolni.

Visszakanyarodva az eredeti felvetéshez, az ellehetetlenülés veszélye már akkor fennáll, amikor egy büntetőeljárás megindul, hiszen függetlenül attól, hogy az eljárásnak mi a vége, azaz milyen határozattal zárul, már azelőtt stigmatizálhatják az eljárással érintett személyt, mielőtt vele kapcsolatban a bíróság, de akár az ügyészség határozatot hozna. Akivel szemben eljárást indítanak, tapasztalat szerint sokkal nagyobb eséllyel bocsátják el a munkahelyéről, mint azokat, akikkel szemben nincs eljárás, akkor is, ha az eljárás kimenetele egyáltalán nem biztos.

Erre enged következtetni a NEIH állásfoglalása is, illetőleg felhívja a figyelmet arra, hogy a büntetőeljárással kapcsolatos személyes adatok sokáig hozzáférhetők, tehát kezelésük magukban hordozzák a büntetőeljárás túlmutató hátrányokat, amelyek, „befolyással lehetnek az érintett magánszférájára, reszocializációs lehetőségeire, esélyeire a büntetett előlethez fűződő hátrányok alóli mentesülés idejét követően is.”

Áttekintve a vonatkozó jogszabályi környezetet, több megállapítás tehető. Az Alaptörvény rögzíti a személyes adatok védelméhez való alapvető jogot, illetőleg az ártatlanság vélelmét. Az Info tv. rendelkezik az adatok kezeléséről, a Be. rendelkezik a jegyzőkönyvekre vonatkozó követelményekről, míg az Smtv. a sajtóra vonatkozó szabályokat rögzíti.

Egyértelmű és elgondolkodtató, hogy a legnagyobb problémát az alaptörvényi szinten szabályozott jogok tiszteletben nem tartása okozza. Sem az ártatlanság vélelme, sem a személyes adatok védelméhez való alapvető jog nem érvényesül. Nem érvényesül annak ellenére, hogy ezen jogokat további alacsonyabb szintű, és a jogkövető állampolgárhoz talán közelebb álló törvények is szabályozzák.

További gondot okozhat, hogy a Be. is biztosítja a terhelt személyes adatok bizonyos köréhez való hozzáférést úgy, hogy a hatóság jogszerű eljárásának következménye végső soron az adatok felhasználása kontrolljának teljes elvesztése lehet, amely a hatóságnak már nem felróható.

¹⁶ A tanúvédelem eszközei közül a legenyhébb, de talán a leginkább alkalmazott fajtája a tanú személyi adatainak [Be. 85. § (2) bek.] zárt kezelése, amely jogintézmény az ügyben eljáró hatóságok kivételével mindenki mással szemben oltalmat biztosít. A zárt adatkezelés tulajdonképpen a személyi adatok titokban tartását jelenti. A Be. 96. § (2) bekezdésének c) pontja alapján ez a védelem csak a jogosult beleegyezésével szüntethető meg. Ez a megoldás a tanúzási akadályok körében megjelenő titoktartási kötelezettségek alóli felmentésre emlékeztet, annál is inkább, mivel az eljáró hatóság tagjait a zártan kezelt adatokra nézve is titoktartási kötelezettség terheli.

A tanú személyi adatai zárt kezelésének jelentőségét mutatja, hogy az Alkotmánybíróság több alkalommal foglalkozott e jogintézménnyel. A 104/2010. (VI. 10.) számú AB határozat értelmében „a tanúnak – a tanúvédelmi rendszeren belül érvényesülő – információk önrendelkezési joga körébe tartozik, hogy személyi adatainak zárt kezelését kérje”, továbbá „nincs olyan alkotmányos indok vagy cél, amely miatt a nyomozó hatóságot, az ügyészt, valamint a bíróságot fel kell arra jogosítani, hogy – vizsgálva a tanú fenyegetettségének objektív alapjait és mérlegelve a teljeshetőséget – a kérelmet megtagadja”. – *László Balázs: A tanúvédelem és titokvédelem összefüggései, Ügyvédvilág 2013. 10. 01.*

Záró gondolatok

Mi a cél? A cél az, hogy a büntetőeljárás személyes adatok célhoz kötött kezelése ne okozzon nagyobb hátrányt, mint, ami a büntetéssel okozott hátrány, illetőleg, hogy a büntetőjogi céltól eltérő adathasználat mértéke csökkenjen, ezzel elkerülve a büntetőjogi célokon túlmutató következményeket.

Mi lehet a megoldás? Arra várni, hogy a jogkövetés fegyelmezettebb lesz, véleményem szerint felesleges. Az ingerküszöb egyre magasabb, az emberek figyelmének rövid idejű lekötéséhez sokkal több kell, mint az unalmas tényekről való tájékoztatás. Erre figyelem-

mel, folyamatosan kell azzal számolni, hogy egyes egyszisztenciák áldozatul esnek a hírverésnek, arra tekintet nélkül, hogy a személyes adatokat használók megsértették-e a hatályos jogszabályi előírásokat, vagy sem, az adathasználat célhoz kötött volt-e vagy sem.

Ha nem a jogkövető magatartás a megoldás, akkor marad a jogalkotás. Meggondolandó, hogy mely terület igényel jogalkotói beavatkozást. A fentebb kifejtettekre figyelemmel a megfelelő az, ha a szabályozás elsősorban nem bizonyos magatartás kifejtését tiltja, hanem „kifogja a szelet a vitorlából”. Amennyiben a visszaélészerű adathasználat visszaszorítása a cél, korlátozni kell a hozzáférhető, felhasználható adat mennyiségét, minőségét. ■

A KRESZ ÉRTELMEZÉSE A JOGGYAKORLATBAN

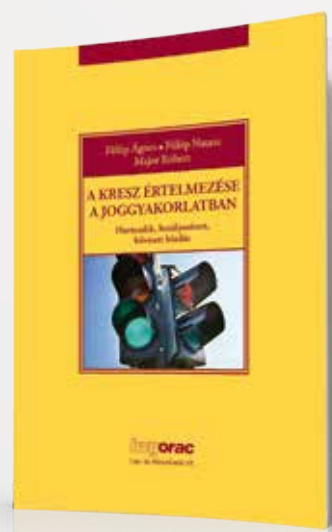
Harmadik, hatályosított, bővített kiadás

SZERZŐK: Fülöp Ágnes, Fülöp Natasa, Major Róbert

A 2014. szeptember 30-án életbe lépett módosításokat is tartalmazza!

Amikor az Olvasó e könyvet kezébe veszi, nem egy hagyományos KRESZ tankönyvvel találkozik. A kézikönyv rendszerbe foglalja a KRESZ egyes alapvető rendelkezéseit, értelmezi a leggyakrabban használt fogalmait, majd tematikusan vezeti végig az olvasót a közúti közlekedés szabályainak értelmezésén. Az elemzés során a szerzők a szabálysértési és büntető közlekedési ügyek rendőrségi, bírósági és szakértői tapasztalataiból indulnak ki, előtérbe helyezve a felsőbb bíróságok iránymutató jellegű esetei döntéseit is. A szerzők számos kérdésben egzakt tartalommal töltik meg az általánosabb megfogalmazású jogszabályi rendelkezéseket, feltárják a közúti közlekedési szabályok értelmezésének még nyitva maradt kérdéseit, melyekre lehetséges válaszokat is felajánlanak. A könyv nagyszámú közlekedési esemény példa jellegű bemutatásával elemzi a közlekedési szabályszegéssel elkövetett büntető- és szabálysértési ügyekben lefolytatott bizonyítást és a bírói felelősségelemzés logikai menetét.

A könyvet CD egészíti ki, melyen a hivatkozott jogszabályok mellett azon bírósági határozatok is olvashatóak, melyek egyes konkrét ügyekben jelentős, iránymutató számító elvi megállapításokat adnak. A CD ezen kívül a jogi szabályozást megértését segítő táblázatokat, valamint – a bemutatott és elemzett közlekedési helyzetek illusztrálására – száznál több fényképfelvételt és számos videofelvételt tartalmaz.

Ára: 7200 Ft

WEBS MEGRENDELÉS
-5%